היום נלמד בעזרת ה':

בכורות דף נה

אם הבהמות רחוקות זו מזו 32 מיל, ויש לו בהמות באמצע, כל הבהמות מצטרפות לעדר אחד. לדעת רב חמש מכאן, וחמש מכאן, וחמש באמצע. כי אז החמש שבאמצע ראויות להצטרף עם החמש שבכל צד, לעדר של עשר בהמות. כי המרחק ביניהן לכל צד הוא לא יותר מ-16 אמה. לדעת שמואל אפילו חמש מכאן וחמש מכאן, ואחד באמצע. כי אנו מחשיבים זאת כאילו הרועה נמצא באמצע (משום שדרך הרועה להסתובב בין הבהמות), ואז בינו לבין הבהמות שבצדדים אין יותר מ-16 אמה, והוא מצרף את כולן.

קושיא: **מיתיבי היה לו חמש בכפר חנניה:** היו לו חמש בהמות בכפר חנניה, וחמש בהמות בכפר עותני הרחוק מכפר חנניה 32 מיל, אין מצטרפות, עד שתהיה לו בהמה אחת בציפורי הנמצאת באמצע'. וקשה על רב שאמר שדוקא אם יש חמש באמצע הן מצרפות את הבהמות שבצדדים. תירוץ: **תרגמה שמואל אליבא דרב:** שמואל תירץ את שיטתו של רב – מדובר שהיו תשע בהמות מכאן ותשע מכאן ואחת באמצע, שהבהמה האמצעית ראויה להצטרף לכל צד להשלים מנין עשרה.

אמר רב פפא: לשיטת שמואל, אפילו אם אין שום בהמה באמצע אבל יש לרועה דירה באמצע, הבהמות מצטרפות. ואפילו אם הרועה לא נמצא שם אבל הכלים שלו שם, הם מצרפים את הבהמות. משום שבסופו של דבר הרועה יצטרך ללכת לשם לקחת את הכלים שלו, ולכן זה נקרא שיש 'רועה' באמצע.

בעי רב אשי – כלבא דרועה מאי? אם הכלב של הרועה נמצא באמצע האם הוא מצרף את הבהמות שבצדדים? דהיינו, האם בגלל שהרועה קורא לו לכלב והוא בא אליו, אם כן הם לא מצטרפים כי אין כאן 'רועה' באמצע. או מכיון שלפעמים הכלב לא בא ואז הרועה צריך ללכת ולהביא אותו, זה נחשב שהרועה נמצא באמצע והוא מצרף אותם.

*

למדנו במשנה – ר' מאיר אומר הירדן מפסיק למעשר בהמה: ולכן אם יש חמש בהמות בצד אחד וחמש בהמות בצד השני הן לא מצטרפות.

אמר רבי אמי: כל זה דוקא כשאין שם גשר, אבל אם יש שם גשר הגשר מצרף את הבהמות.

אלמא: מדברי רבי אמי עולה, שהסיבה שהירדן מפסיק בין הבהמות בגלל שהן לא יכולות להתקרב זה לזה.

מיתיבי: אם היו לו בהמות בשני עברי הירדן, או בשני 'אבטילאות' (= מחוזות) במלכות אחת הקרובות זו לזו, כגון 'נמר' ו'נמורי', אין מצטרפין אפלו שהמרחק ביניהם פחות ממיל אחד. ואין צריך לומר שבהמות בחוצה לארץ ובארץ אין מצטרפים. כך כתוב בברייתא. והרי חוצה לארץ וארץ, אפילו כשהם קרובים זה לזה הם לא מצטרפים. והרי אם הם קרובים הם נחשבים כמו ירדן שיש בו גשר (שהרי אין מרחק ביניהם), ובכל אופן הם לא מצטרפים!

אלא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: טעמו של רבי מאיר אינו כמו שאמר רבי אמי, אלא משום שהירדן נחשב ל'גבול' המפסיק בין שני עבריו. כמו שכתוב בספר יהושע "**וְהַיַּרְדֵּן יִגְבּוֹל אוֹתוֹ לִפְאַת קֵדְמָה**" (הפסוק מדבר על גבול נחלת בנימין). קושיא: **אלא מעתה:** אם כן גם בשאר נחלות השבטים כשכתוב "**ותאר הגבול**" או "**ועלה הגבול**" עלינו לומר שהכתוב עשה את המקום הזה 'גבול' בפני עצמו להפסיק בין שני צידיו, ואם יש לו בהמות בשתי נחלות של שני שבטים, והם סמוכים זה לזה הם לא מצטרפים! אך אם כן מדוע הברייתא היתה צריכה לומר שהארץ וחו"ל אינם מצטרפים, והרי אפילו שתי נחלות שבטים בתוך הארץ לא מצטרפים.

תירוץ: **שאני התם:** לאחר שכתוב את כל גבולות הנחלות, נאמר "**זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב**" ללמד שכל ארץ ישראל היא גבול אחד, והגבולות של הנחלות שבתוכה אינן נחשבות לגבול בפני עצמם. קושיא: **אי הכי ירדן נמי:** אם כן הרי גם הירדן הוא חלק מארץ ישראל, וגם עליו הולך הפסוק הזה לכאורה, ומדוע הוא כן נחשב לגבול בפני עצמו? תירוץ: **ארץ ולא ירדן:** בפסוק הזה נאמר "**הארץ לגבולותיה סביב**" ולא כתוב הירדן, כי הירדן עצמו כן נחשב לגבול.

בשלמא לר' חייא בר אבא: לדעת רבי חייא מובן מדוע רבי מאיר במשנתנו נוקט דוקא מקרה של בהמות משני עברי 'הירדן' ולא נהר אחר, כי טעמו של רבי מאיר שרק הירדן נחשב לגבול המפסיק בין הבהמות. אבל לדעת רבי אמי קשה, כי היה עליו לומר שכל הנהרות מפסיקים. ואכן נשאר קשיא.

כתנאי: דבר זה (האם הירדן נחשב לגבול) תלוי במחלוקת תנאים. לדעת ר' יהודה בן בתירה הירדן נחשב ל'גבול' והשטח שמעבר לו אינו נחשב כארץ ישראל. נאמר "**כי אתם עוברים את הירדן ארצה כנען**", רק כשתעברו את הירדן 'ארצה' אז תהיו ב'ארץ כנען', אבל הירדן עצמו אינו נחשב כארץ כנען. לדעת ר' שמעון בן יוחי הירדן נחשב כחלק מארץ ישראל. נאמר "**מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה**" הפסוק מקיש את ירדן ליריחו, ללמד שכמו שירחו נמצאת בארץ כנען אף הירדן נמצא בארץ כנען. אם כן לדעת רשב"י הירדן אינו 'גבול' אלא הוא נכלל בשטח הארץ.

*

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן – אין ירדן אלא מבית יריחו ולמטה: נהר הירדן יוצא מ'דן' (ממערת פמייס), נשפך לאגם החולה, ממשיך לכינרת, משם לאזור יריחו, ואחר כך לים המלח, ומשם לים.

רק החלק שמיריחו ולמטה לכיוון דרום, נחשב 'ירדן'. אבל לא החלק שלמעלה מיריחו לכיוון צפון. (כי שם הוא מתערבב בימים גדולים).

למאי הלכתא? לגבי איזו הלכה הוא נחשב לירדן רק במקום ההוא? אם תאמר לגבי נדרים, דהיינו שהנודר מהמים של הירדן יהיה אסור לשתות רק מירחו ולמטה, אבל יהיה מותר מיריחו ולמעלה. זה אינו נכון! כי בנדרים הכלל הוא 'הלך אחר לשון בני אדם', וכל מקום שהם קוראים לו 'ירדן' הוא אסור בו, והרי האנשים קוראים ירדן גם לקטע שלמעלה מיריחו!

אלא דין זה נאמר לגבי מעשר בהמה. שרק מיריחו ולמטה הירדן מפסיק בין בהמות שעומדות משני צידיו. אבל מיריחו ולמעלה הוא לא מפסיק. (והטעם כי רק מיריחו ולמטה הוא נעשה 'גבול'. (מפרשים)).

תניא נמי הכי: כך גם כתוב בבברייתא – ירדן יוצא ממערת פמייס, ומהלך ב'ימה של סיבכי' (= ימת החולה), ובימה של טבריא (= הכינרת), ובימה של סדום (= ים המלח), והולך ונופל לים הגדול. **ואין 'ירדן' אלא מבית יריחו ולמטה.**

*

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן – למה נקרא שמו 'ירדן'? שיורד מדן.

אמר ליה ר' אבא לרב אשי: אתם לומדים זאת משם כלומר מהלשון 'ירדן'. ואילו אנחנו לומדים זאת ממקום אחר. נאמר "**ויקראו לו ל**'לשם' 'דן' **בשם דן אביהם**" ואמר ר' יצחק ש'לשם' זו 'פמייס', וכתוב בברייתא שהירדן יוצא ממערת פמייס. (אם כן הירדן יוצא מ'דן', שהרי דן זו פמייס).

אמר רב כהנא – 'זכרותיה' דירדנא: המקור של הירדן יוצא ממערת פמייס. ולכן מי שנדר ואמר 'לא אשתה מים ממערת פמייס' הוא נאסר בשתיה בכל הירדן.

זכרותא דדמא כבדא: המקור של הדם בגוף יוצא מהכבד. ולכן כבד של מת שנימוח, מטמא באוהל ברביעית כמו דם, ואינו מטמא בכזית כבשר.

זכרותא דמיא פרת: המקור של המים בעולם יוצא מנהר פרת. ולכן הנודר ממימי פרת, אסור בכל המימות שבעולם.

היכי דמי? איך מדובר? אם הוא אמר 'לא אשתה ממי פרת' הרי כאמור בנדרים הולכים אחר לשון בני אדם, וכוונתו שרק מים הנקראים 'פרת' כלומר מי נהר פרת לא אשתה, אבל מנהר אחר כן אשתה. ובכזה מקרה הוא מותר בשאר המים שבעולם.

אלא דאמר לא שתינא ממים דאתו מפרת: אלא מדובר שהוא אמר 'לא אשתה ממים שבאים מנהר פרת' ואז הוא נאסר בכל המים, כי כולם מגיעים משם. וכמו שאמר רב יהודה בשם רב – כל הנהרות בעולם באים משלש נהרות ראשיים שהם חידקל פישון וגיחון. ושלושת הנהרות הללו באים מנהר פרת. אם כן נהר פרת הוא המקור הראשי.

קושיא: **והאיכא עינתא דמידליין**: הרי יש מעיינות הנובעים בראשי ההרים, מעל נהר פרת. ואיך יתכן שפרת הוא המקור שלהם? תירוץ: **אמר רב משרשיא הנהו**

סולמי דפרת נינהו: המעיינות הללו מקבלים את המים מנהר פרת דרך מחילות שעוברות בתוך ההר ועולות למעלה כמו סולמות. קושיא: **והא כתיב "והנהר הרביעי הוא פרת"**: משמע שהוא אחד מארבעת הנהרות, ואינו הראשי! תירוץ: **אמר רב נחמן בר יצחק ואיתימא רב אחא בר יעקב – הוא פרת דמעיקרא**: כוונת הפסוק שהנהר הזה הוא הנהר פרת המוזכר קודם לכן בתורה שהוא הנהר הראשי. כי קודם לכן כתוב "**ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים**" אחר כך אומר הפסוק שהנהר הרביעי הוא פרת דהיינו שהוא הנהר שיוצא מעדן שממנו מקבלים שלושת הנהרות את המים שלהם.

*

תניא רבי מאיר אומר: 'יובל' זהו שמו של נהר פרת. שנאמר על עץ החיים שבגן עדן "**והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו**", והרי פרת הוא הנהר שמשקה את הגן. ולמה נקרא שמו 'פרת'? שמימיו 'פרים ורבים' כלומר המים שבו מתרבים ללא גשם.

מסייע ליה לשמואל. דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיברך: דברי רבי מאיר שמי פרת מתרבים מעצמם, מסייעים לדברי שמואל שאמר 'הנהר מתברך מסלעו'. כלומר שעל כל טפח שיורד ממי הגשמים. הנהר מתברך מעצמו בשני טפחים.

ופליגא דרב. דאמר רב אמי אמר רב – מיטרא במערבא סהדא רבה פרת: שמואל חולק על רב. כי רב אמר 'כשיורד גשם בארץ ישראל, העדות על כך היא שנהר 'פרת' מתרבה'. כלומר שמחמת הגשמים שיורדים בארץ ישראל מימיו של נהר פרת מתרבים.

מי גשמים מטהרים רק ב'אשבורן' כלומר כשהמים מכונסים במקום אחד (כגון במקוה). אבל מעיין מטהר ב'זוחלין' כלומר גם כאשר המים זורמים. רב ושמואל נחלקו האם בחורף מי הנהר מתרבים מעצמם, או שהם מתרבים מהגשמים. הנפקא מינה היא, שאם הם מתרבים מהגשמים אסור לטבול בנהר. משום שכאמור מי גשמים מטהרים רק כשהם מכונסים במקום אחד בקרקע, ולא כשהם זורמים. ואם נהר פרת גדל ממי הגשמים, הרי שרבו הנוטפים (= מי הגשמים) על הזוחלים (= מי הנהר). ונמצא שטובל במי גשמים זוחלים, ואסור לטבול בהם.

אבוה דשמואל עביד להו לבנאתיה: בימי ניסן הנהרות גדלים ממי הגשמים ומהפשרת השלגים של החורף, ואביו של שמואל חשש שמא 'ירבו הנוטפים על הזוחלים'. כלומר שמא המים שנוספו בנהר מהגשמים הם יותר מהמים של הנהר שהם מי מעיין, ואז יתבטלו המים הזוחלין במי הגשמים, ונמצא שמי הנהר הם מי גשמים שלא מטהרים בזחילה. ולכן עשה להם מקוואות של מים עומדים שיוכלו לטבול בהם.

ומפצי ביומי תשרי: ובחודש תשרי הן טבלו בנהר, כי בזמן ההוא אין גשמים, ומי הנהר מטהרים. והוא עשה להן מחצלות להניח תחת רגליהן כשהן טובלות בנהר, כי אז יש טיט רך בשפת הנהרות. ויש חשש שידבק הטיט ברגליהן, ותהיה 'חציצה' בטבילה.

ופליגא דידיה אדידיה: דברי שמואל כאן חולקים על דבריו שאמר במקום אחר. שאמר שם שמואל – אין הנהרות מטהרים כשהם זוחלים, כי כל הזמן המים הנוטפים מהגשמים רבים עליהם. חוץ מנהר פרת בימי תשרי בלבד, לפי שאז אין זה זמן גשמים או הפשרת שלגים, ואין לחשוש שמא ירבו הנוטפים על הזוחלים. וזה לא כדבריו כאן שאמר שהנהר מתברך מעצמו ותמיד יש בו יותר מים זוחלים מאשר מי גשמים, ותמיד מותר לטבול בו.

משנה: הלוקח: הקונה בהמה או שקיבל אותה במתנה, פטור ממעשר בהמה. כי רק בהמה שנולדה אצלו חייבת במעשר.

גמרא: שאלה: **מנא הני מילי?** תשובה: **אמר רב כהנא וכו':** נאמר "**בכור בניך תתן לי – כן תעשה לשורך לצאנך**" ללמד שכמו 'בניך' אין בהם אפשרות של קנייה או קבלה במתנה, אלא רק הנולדים לך הם 'בניך'. כך גם במעשר של צאנך ובקרך, המצוה היא רק בנולדים לך ולא במה שקנית או קיבלת במתנה.